

Kilon J., *Handel zagraniczny w procesie konwergencji – metodyka badań przedsiębiorstw handlowych województwa podlaskiego*, „Ekonomia i Prawo”, Polzakiewicz B., Boehlke J. (red.), Tom XII, nr 4/2013, ss. 565-576. DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/EiP.2013.041>

JAROSŁAW KILON*

HANDEL ZAGRANICZNY W PROCESIE KONWERCENCJI – METODYKA BADAŃ PRZEDSIĘBIORSTW HANDLOWYCH WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

STRESZCZENIE

Głównym celem niniejszego opracowania jest przedstawienie metodyki badań, przeprowadzonych w ramach projektu pt. „Rola handlu zagranicznego w procesie konwergencji. Przedsiębiorstwa handlowe – szanse i zagrożenia w strefie euro”, realizowanego przez zespół pracowników naukowo-badawczych Politechniki Białostockiej w 2013 r. W artykule skoncentrowano się w szczególności na opisie badania ilościowego, przeprowadzonego metodą CAWI na próbie przedsiębiorstw województwa podlaskiego. W opracowaniu przedstawiono również syntetyczną charakterystykę specyfiki społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego, stanowiącej tło prowadzonych badań.

Zaprezentowana w niniejszym opracowaniu metodyka badań ilościowych, bazująca na ujednoczonym narzędziu badawczym, umożliwiła autorom projektu dokonanie pogłębionej analizy informacji o badanych podmiotach w trzech kluczowych obszarach tematycznych badania: strefa euro a przedsiębiorczość; konwergencja – procesy dostosowawcze oraz regulacje prawne w handlu międzynarodowym. Prezentowane podejście umożliwiło połączenie wiedzy i doświadczenia różnych grup badaczy i stanowi niemierzalną wartość dodaną projektu.

---

* Jarosław Kilon, Politechnika Białostocka, Wydział Zarządzania, Katedra Informatyki Gospodarczej i Logistyki, ul. Ojca Tarasiuka 2, 16-001 Kleosin, tel.: +48 85 746 98 80, e-mail: j.kilon@pb.edu.pl.

** Artykuł powstał w ramach projektu „Rola handlu zagranicznego w procesie konwergencji. Przedsiębiorstwa handlowe szanse i zagrożenia w strefie euro” finansowanego przez Narodowy Bank Polski.

Słowa kluczowe: metodyka badań, handel zagraniczny, MŚP

Klasyfikacja JEL: D22, F14, F15

FOREIGN TRADE IN THE CONVERGENCE PROCESS – RESEARCH METHODOLOGY OF TRADING COMPANIES IN THE PODLASKIE REGION

SUMMARY

The main aim of this paper is to present the methodology of research, carried out in the framework of the project „The role of foreign trade in the convergence process. Trading companies – opportunities and risks in the euro zone”. The research was conducted in 2013 by a group of researchers representing Białystok University of Technology, Faculty of Management. The article focuses on the description of the quantitative on-line survey, conducted using CAWI technique on a sample companies from Podlaskie region. In addition, the synthetic characteristics of socio-economic specificity of Podlaskie region was presented, which provides a background for the research.

The quantitative research methodology presented in this paper was based on a standardized research tool (on-line questionnaire). It enabled authors to make a thorough analysis of the surveyed companies in three key areas of research: the euro zone and entrepreneurship; convergence – the adjustment process, and the regulation of international trade. Such approach, in which the knowledge and experience of different groups of researchers was successfully combined, gave an immeasurable added value to the project.

Keywords: research methodology, foreign trade, SME

JEL Classification: D22, F14, F15

WSTĘP

Perspektywa wprowadzenia wspólnej waluty euro stanowi zarówno szansę, jak i wyzwanie dla polskich przedsiębiorców. Relatywnie niska świadomość przebiegu procesów konwergencji i ich konsekwencji prowadzi do powstawania wśród przedsiębiorców szeregu obaw i nieporozumień dotyczących (realnych lub potencjalnych) zagrożeń związanych z wprowadzeniem wspólnej waluty. W perspektywie szans i zagrożeń wynikających z tych procesów, w szczególnej sytuacji stawiane są przedsiębiorstwa handlowe.

Wskazane powyżej uwarunkowania stanowiły inspirację do przeprowadzenia przez zespół Wydziału Zarządzania Politechniki Białostockiej badań pt. „Rola handlu zagranicznego w procesie konwergencji. Przedsiębior-

stwa handlowe – szanse i zagrożenia w strefie euro”. Badania zrealizowano w 2013 r., w ramach projektu badawczego finansowanego przez Narodowy Bank Polski na podstawie decyzji z dnia 24 lipca 2013 r.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie metodyki przeprowadzonych w ramach powyższego projektu badań, ze szczególnym uwzględnieniem badań ilościowych, w kontekście specyfiki społeczno-gospodarczej województwa podlaskiego. Opracowanie stanowi wprowadzenie do szczegółowej prezentacji wyników badań w kluczowych obszarach tematycznych projektu.

1. SPECYFIKA GOSPODARCZA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Peryferyjne położenie geograficzne województwa podlaskiego oraz jego rolniczo-przemysłowy charakter w dużej mierze determinują społeczno-gospodarczą sytuację regionu (około 60% powierzchni województwa stanowią użytki rolne). Specyfika regionu odzwierciedla się w strukturze pracujących według rodzajów działalności. W województwie podlaskim w sektorze rolnym zatrudnionych jest ok. 25% wszystkich pracujących, odpowiednio w przemyśle 23%, w sektorze usług zaś blisko 52% (tabela 1.). Struktura ta nie odbiega znacząco w porównaniu do pozostałych województw regionu wschodniego. Znaczące różnice można jednak zaobserwować, odnosząc prezentowane wskaźniki do średniej krajowej (dwukrotnie wyższe zatrudnienie w rolnictwie i leśnictwie oraz odpowiednio o ok. 1/4 i 1/6 mniejsze niż w całym kraju zatrudnienie w przemyśle i usługach).

Tabela 1. Pracujący według rodzajów działalności w województwie podlaskim w 2012 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓLEM (W TYS.)	ROLNICTWO, LEŚNICTWO (W %)	PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO (W %)	USŁUGI (W %)
Polska	15591	12,6	30,4	57,0
Region wschodni	2797	24,2	25,8	50,0
Lubelskie	947	27,7	21,5	50,8
Podkarpackie	807	19,7	30,4	49,9
Podlaskie	459	25,1	23,1	51,8
Świętokrzyskie	584	24,0	28,5	47,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, *Regiony Polski*, Warszawa 2013, s. 14.

W strukturze podlaskich przedsiębiorstw dominują firmy zatrudniające do dziewięciu osób. W 2011 r. stanowiły one ok. 96% wszystkich zarejestrowanych podmiotów (tabela 2.). W podmiotach tych zatrudnienie znalazło blisko 46% wszystkich zatrudnionych, jednocześnie największe przedsiębiorstwa

województwa dawały zatrudnienie jedynie ok. 18% pracujących (przy średniej krajowej na poziomie blisko 30%).

Tabela 2. Podmioty niefinansowe prowadzące działalność gospodarczą w województwie podlaskim na tle kraju (w 2011 r.)

KRAJ/REGION	LICZBA PODMIOTÓW (W TYS.)					STRUKTURA PODMIOTÓW			
	OGÓŁEM	MIKRO	MAŁE	ŚREDNIE	DUŻE	MIKRO	MAŁE	ŚREDNIE	DUŻE
Polska	1784,6	1710,6	55,0	15,8	3,2	95,9%	3,1%	0,9%	0,2%
Podlaskie	44,6	42,8	1,4	0,3	0,06	96,0%	3,1%	0,8%	0,1%
	Zatrudnienie (w tys. osób)					Struktura zatrudnienia			
Polska	9028,5	3508,6	1181,6	1646,4	2692,0	38,9%	13,1%	18,2%	29,8%
Podlaskie	178,2	81,8	29,1	35,0	32,3	45,9%	16,4%	19,6%	18,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (BDL).

Województwo podlaskie nie najlepiej wypada również pod względem podstawowych wskaźników obrazujących poziom przedsiębiorczości, zajmując 15 (przedostatnią) pozycję wśród województw (78 MSP zarejestrowanych w bazie REGON na 1000 mieszkańców, 2011 r.)¹.

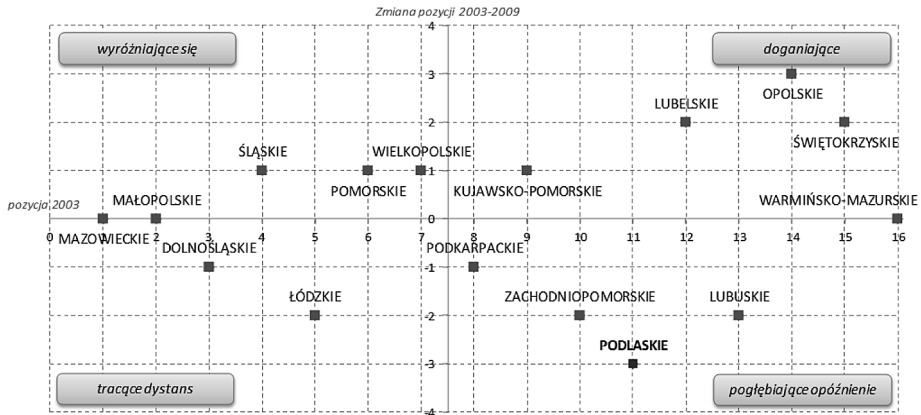
Biorąc pod uwagę aktywność polskich małych i średnich przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym, firmy z sektora MSP wykazują mniejsze powiązanie z rynkami zagranicznymi niż podmioty duże. Co do zasady udział firm wykazujących działalność eksportową zwiększa się wraz z wielkością przedsiębiorstwa (w 2011 r. w przypadku przedsiębiorstw małych udział ten wyniósł 22,5%, średnich – 43%, a w przypadku dużych – 62,1%)². Wielkość firmy determinuje także udział eksportu w przychodach z całokształtu działalności (w 2011 r. udział ten wynosił 21,1% dla eksporterów małych, 23,7% – średnich i 31,5% – dużych). Nie zmienia to jednak faktu, że na tle całego kraju handel zagraniczny realizowany przez podmioty województwa podlaskiego ma charakter marginalny. Wartość obrotów z tytułu eksportu, realizowanych przez podmioty mające siedzibę w woj. podlaskim oscyluje wokół 1% ogółu eksportu Polski, co ze względu na tę wielkość plasuje region na ostatniej pozycji w kraju³.

¹ J. Orłowska, M. Nieć, M. Wasilewska, *Profile regionalne małych i średnich przedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2012, s. 30.

² PARP *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2010–2011*, Warszawa 2012, s. 60.

³ Zob. UMWKP, *Analiza atrakcyjności eksportowej województwa kujawsko-pomorskiego*, Gdańsk 2012, s. 7.

Nie najlepiej wypada też ocenić potencjał innowacyjny przedsiębiorstw województwa podlaskiego. Szereg badań prowadzonych w tym zakresie⁴ wskazuje na znaczący i pogłębiający się dystans dzielący województwo podlaskie i pozostałe regiony kraju. W rankingach tworzonych z wykorzystaniem syntetycznych miar innowacyjności (obejmujących szerokie spektrum wskaźników społecznych i ekonomicznych) województwo podlaskie plasuje się na ostatnich pozycjach. Uwzględniając jednocześnie kierunek i tempo zmian pozycji rankingowej woj. podlaskiego zajmuje ono niechlubne, ostatnie miejsce w grupie województw pogłębiających opóźnienie (por. rysunek 1.).

Rysunek 1. Macierz zmiany potencjału innowacyjnego województw (lata 2003–2009) mierzonej poziomem syntetycznego wskaźnika innowacyjności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Feltyński, *Ranking potencjału innowacyjnego polskich regionów z wykorzystaniem miar syntetycznych*, [w:] A. Nowakowska (red.), *Zdolności innowacyjne polskich regionów*, Wyd. UŁ, Łódź 2009, s. 31; Dane za: B. Plawgo i in., *Regionalne systemy innowacji. Raport z badań*, PARP, Warszawa 2013, s. 58.

Szanse rozwojowe przedsiębiorstw w województwie podlaskim ograniczają dodatkowo m. in. niska atrakcyjność inwestycyjna regionu, słaba dostępność transportowa, jak również mała aktywność kapitału zagranicznego w finansowaniu przedsiębiorstw. W okresie 2003–2009 wartość kapitału zagranicznego przypadająca na jednego mieszkańca woj. podlaskiego była najniższa wśród szesnastu województw. Także pod względem dynamiki tego wskaźnika region plasuje się na ostatnim miejscu w kraju⁵. Niekorzystna jest także struk-

⁴ Por. np.: B. Plawgo et al., *Regionalne systemy innowacji. Raport z badań*, PARP, Warszawa 2013; J. Prystrom, *Innowacje w procesie rozwoju gospodarczego. Istota i uwarunkowania*, Difin, Warszawa 2012.

⁵ Zob. Analiza SWOT wykonana na potrzeby *Strategii rozwoju województwa podlaskiego*, UMWP, Białystok, marzec 2013.

tura podlaskiego eksportu, ukierunkowanego na artykuły spożywcze, związane w szczególności z branżą mleczarską (29%), oraz koncentracja handlu hurtowego w obszarze przygranicznym. Jednocześnie jednak na terenie regionu utrzymuje się ponadprzeciętna rola handlu z sąsiadującą Białorusią, Litwą oraz Rosją, a także z pozostałymi krajami bałtyckimi⁶.

Złożona charakterystyka województwa podlaskiego skłoniła członków zespołu badawczego do podjęcia próby dokonania pogłębionej analizy znaczenia handlu zagranicznego w procesie konwergencji, w szczególności w kontekście oceny szans i zagrożeń przedsiębiorstw handlowych w strefie euro. Projekt stanowi kontynuację i uzupełnienie wcześniejszych badań nad znaczeniem zjawiska konwergencji w funkcjonowaniu podmiotów gospodarczych⁷.

2. METODYKA BADANIA – WYBRANE ASPEKTY

Podstawowym celem badawczym projektu pn. „Rola handlu zagranicznego w procesie konwergencji. Przedsiębiorstwa handlowe – szanse i zagrożenia w strefie euro” była ocena sytuacji podlaskich przedsiębiorstw handlowych w kontekście identyfikacji oraz oceny szans i zagrożeń, jakie stwarza wymiana handlowa w strefie euro. Realizacja postawionego celu możliwa była dzięki dokonaniu analizy stanu i współczesnych tendencji w handlu światowym oraz innych czynników, istotnych w procesie konwergencji. Istotnymi etapami procesu badawczego były również działania mające na celu identyfikację niewrażliwych problemów przedsiębiorstw związanych ze strefą euro oraz pomiar oczekiwań przedsiębiorców związanych z prowadzeniem obrotu gospodarczego w strefie euro.

2.1. OBSZARY BADAWCZE

Realizacja celów badawczych, jak również udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze, możliwa była dzięki wykorzystaniu zróżnicowa-

---

⁶ T. Komornicki, B. Szejgiec, *Handel zagraniczny. Znaczenie dla gospodarki Polski Wschodniej*, Ekspertyza wykonana na potrzeby aktualizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, MRR, Warszawa 2010, s. 47.

⁷ Zob. m.in.: M. Walicka, *Finansowanie działalności małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim w świetle badań*, [w:] J. Grzywacz, S. Kowalski (red.), *Finanse przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej*, Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Płock 2009, s. 175–184; W. Czemieli-Grzybowska, *Zarządzanie przedsiębiorstwem społecznym w procesie konwergencji*, Wyd. SEDno, Warszawa 2012; M. Laszuk, *Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na wymianę handlową z krajami Unii Europejskiej oraz z państwami trzecimi*, „Ekonomia i Prawo”, t. 13, nr 1/2013.

nych źródeł informacji, odnoszących się do różnych miejsc oraz czasu (triangulacja danych), a także dzięki wykorzystaniu odpowiednio zróżnicowanych metod i technik badawczych (triangulacja metod). W realizacji badania przyjęto, że uzyskanie wyczerpujących wyników musi być poprzedzone zastosowaniem zróżnicowanych metod zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Dzięki temu możliwe było uzyskanie rzetelnej i pogłębionej wiedzy na temat znaczenia procesu konwergencji dla funkcjonowania badanych przedsiębiorstw.

Przygotowanie badań ilościowych poprzedzone zostało fazą konceptualizacji, polegającej na gruntownej analizie dostępnych publikacji, raportów oraz czasopiśmiennictwa, z uwzględnieniem źródeł krajowych, jak i zagranicznych. Na podstawie analizy *desk research* przygotowano mapę czynników mających wpływ na postrzeganie przez przedsiębiorców szans i zagrożeń związanych z wejściem do strefy euro, w wyniku czego wyodrębniono trzy strategiczne obszary poznawcze:

1. Strefa euro a przedsiębiorczość;
2. Konwergencja – procesy dostosowawcze;
3. Regulacje prawne w handlu międzynarodowym.

Głównym celem badawczym w obszarze pierwszym było poznanie opinii przedsiębiorców na temat konsekwencji wejścia do strefy euro, jak również rozumienia roli procesu konwergencji. W ramach drugiego obszaru badawczego analizie poddano główne obszary działalności eksportowej i importowej przedsiębiorstw oraz kierunki jej rozwoju, z uwzględnieniem stopnia innowacyjności przedmiotu obrotu międzynarodowego. W tym celu zbadano ekonomiczne aspekty przyjęcia wspólnej waluty, m.in. przez pomiar opinii respondentów na temat korzyści i kosztów wprowadzenia euro. W ramach trzeciego obszaru badawczego podjęto próbę określenia roli regulacji prawnych dotyczących wymiany międzynarodowej na poziomie unijnym oraz krajowym. Podstawowym celem badawczym było tu poznanie i wskazanie przepisów stanowiących ułatwienie, bądź barierę dla przedsiębiorstw w obrocie towarowym z zagranicą.

2.2. KLUCZOWA METODA BADAWCZA

W toku badania, obok analiz *desk research*, przeprowadzono równoległe badania ilościowe oraz jakościowe, obejmujące wybrane przedsiębiorstwa mające siedzibę w województwie podlaskim. Zbiorowość objętą badaniem stanowiła grupa podlaskich przedsiębiorstw handlowych, ewidencjonowanych w systemie *Emerging Market Information Service* (EMIS), które prowadziły wymianę handlową poza granicami RP w ostatnich pięciu latach. Uwzględniając powyższe kryteria wyselekcjonowano 403 firmy posiadające status „aktywny”, zarejestro-

wane w województwie podlaskim. W drodze badań *desk research* wykorzystano informacje pochodzące ze sprawozdań finansowych i wskaźniki finansowe tych firm opublikowane w systemie EMIS. Natomiast badania ilościowe (ankietowe) i jakościowe (pogłębione wywiady indywidualne IDI) przeprowadzono wśród 40 przedsiębiorstw pochodzących z analizowanej grupy.

Wiodącą metodę badawczą w realizacji projektu stanowiło badanie ankietowe (zrealizowane techniką CAWI, *Computer Assisted Web Interviewing*). Kwestionariusz ankiety *on-line* przygotowany został przez zespół badawczy Politechniki Białostockiej. Informację o badaniu rozesłano przedsiębiorstwom drogą elektroniczną, załączając indywidualny link do kwestionariusza ankiety.

W drugiej części badania wykorzystano wsparcie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w tzw. wyodrębnionym badaniu dedykowanym. Na stronie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego www.rpowp.wrotapodlasia.pl opublikowano informację zachęcającą przedsiębiorców do udziału w badaniu oraz odnośnik umożliwiającą swobodny dostęp do ankiety elektronicznej.

SZANSE I ZAGROŻENIA PRZEDSIĘBIORSTW W STREFIE EURO

0% 100%

Kwestionariusz badawczy (1)

1. Patrząc z perspektywy kilku lat od wejścia Polski do Unii Europejskiej, czy uważa Pani/Pan, że decyzja ta była korzystna dla Polski?

Wybierz jedną z następujących odpowiedzi

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- raczej nie
- zdecydowanie nie
- nie wiem

2. Czy jest Pan/i zwolennikiem wprowadzenia euro w Polsce?

Wybierz jedną z następujących odpowiedzi

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- raczej nie
- zdecydowanie nie
- nie wiem

Rysunek 2. Fragment kwestionariusza ankietowego *on-line* wykorzystanego w badaniu
Źródło: opracowanie własne.

Charakterystyczną cechą kwestionariusza badawczego wykorzystanego w ramach niniejszego badania była rozbudowana metryczka, zawierająca – obok pytań pozwalających na podział badanych podmiotów na warstwy względem podstawowych charakterystyk przedsiębiorstwa – szereg pytań szczegółowych. Pytania te odnosiły się zarówno do kondycji finansowej firmy (dane o przychodach, kosztach, wyniku finansowym itp.), jak również do kierunków i zakresu handlu międzynarodowego, realizowanego przez badane podmioty. Kwestionariusz zawierał 22 pytania pokrywające tematycznie obszary objęte badaniem (bez wskazanych podziałów pomiędzy poszczególnymi częściami kwestionariusza) oraz 17 pytań przekrojowych (metryczka). Podstawowym typem pytań wykorzystanym w ramach badania były pytania półotwarte jedno- oraz wielokrotnego wyboru i pytania umożliwiające rangowanie odpowiedzi (oparte na zrównoważonej skali Likerta). Niektóre spośród pytań miały charakter warunkowy (respondent udzielał odpowiedzi na pytanie wyłącznie po spełnieniu określonych kryteriów, zgodnie z założoną logiką ankiety).

Wybór techniki CAWI podyktowany został w głównej mierze stopniem złożoności pytań (udzielenie odpowiedzi na część z nich wymagało czasu na zastanowienie się lub wiązało się z koniecznością zgromadzenia informacji przez respondenta – np. pytania dotyczące finansów przedsiębiorstwa). Za zastosowaniem techniki CAWI przemówiły również niskie koszty realizacji badania. Wykorzystanie informatycznego systemu gromadzenia danych umożliwiło poprawne ich kodowanie, porównywalność, automatyczną weryfikację kompletności odpowiedzi oraz częściowo zautomatyzowaną weryfikację ich poprawności. Realizacja badania metodą CAWI pozwoliła na bieżący monitoring postępu badania, jak również szybkie uzyskanie wyników (częstkowych i ostatecznych).

2.3. OPIS PRÓBY BADAWCZEJ

W badaniu ankietowym udział wzięło 40 przedsiębiorstw. W wyniku weryfikacji poprawności i kompletności wypełnienia kwestionariuszy do ostatecznej próby badawczej zakwalifikowano 36 podmiotów zróżnicowanych ze względu na typ, liczbę zatrudnionych, lokalizację siedziby oraz rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej. W badanej grupie przedsiębiorstwa małe, zatrudniające od 10 do 49 pracowników stanowiły 42%, średnie (50–249 pracowników) – 22%, duże (250 i więcej pracowników) – 11%. Wśród badanych przedsiębiorstw dominującą grupę stanowiły przedsiębiorstwa zlokalizowane w stolicy województwa (42% badanych, tabela 3.). Drugą co do liczności grupę stanowiły podmioty zlokalizowane w miastach do 50 tys. mieszkańców.

Tabela 3. Struktura próby badawczej ze względu na wielkość zatrudnienia i miejsce prowadzenia działalności gospodarczej

MIEJSCOWOŚĆ PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ (LOKALIZACJA SIEDZIBY)	LICZBA ZATRUDNIONYCH				
	DO 9	10–49	50–249	>249	OGÓŁEM
do 50 000 mieszkańców	22%	40%	13%	25%	28%
od 50 001 do 100 000 mieszkańców	0%	27%	25%	0%	17%
od 100 001 do 300 000 mieszkańców	56%	33%	50%	25%	42%
powyżej 300 000 mieszkańców	22%	0%	13%	50%	14%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Niedopasowanie struktury próby względem struktury populacji miało charakter celowy i stanowiło konsekwencję tematyki prowadzonych badań. Podejście takie pozwoliło na dotarcie do podmiotów, których opinie w największym stopniu odnoszą się do tematyki podjętej w badaniu. Spośród przedsiębiorstw poddanych badaniu największą część (1/3 ogółu) stanowiły przedsiębiorstwa określające się jako *stricte* handlowe (udziały te w podgrupach przedsiębiorstw małych i mikro wyniosły odpowiednio 47% i 56%, tabela 4.). Drugą co do liczności grupę stanowiły przedsiębiorstwa handlowo-produkcyjne, trzecią zaś firmy handlowo-usługowe (stanowiące odpowiednio 31% i 17% próby).

Uwzględniając rodzaj deklarowanej przez przedstawicieli przedsiębiorstw podstawowej, dominującej działalności gospodarczej (zgodnie z klasyfikacją PKD2007) ok. 42% badanych deklaroowało przynależność do sekcji G (handel hurtowy i detaliczny, tabela 5.). W odniesieniu do 1/3 podmiotów obszarem takim była sekcja C (przetwórstwo przemysłowe). W strukturze badanych podmiotów widoczne jest tu jednocześnie znaczące zróżnicowanie – do sekcji C należały najczęściej podmioty średnie i duże, do sekcji G – małe i mikro.

Tabela 4. Struktura próby badawczej ze względu na wielkość zatrudnienia i typ przedsiębiorstwa

RODZAJ PRZEDSIĘBIORSTWA	LICZBA ZATRUDNIONYCH				
	DO 9	10–49	50–249	>249	OGÓŁEM
handlowe	56%	47%	0%	0%	33%
handlowo-produkcyjne	0%	27%	63%	50%	31%
handlowo-usługowe	33%	20%	0%	0%	17%
produkcyjne	11%	0%	38%	50%	17%
usługowe	0%	7%	0%	0%	3%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Tabela 5. Struktura próby badawczej ze względu na wielkość zatrudnienia i klasyfikację działalności gospodarczej

DZIAŁALNOŚĆ PODSTAWOWA PODMIOTU (WG PKD 2007)	LICZBA ZATRUDNIONYCH				
	DO 9	10–49	50–249	>249	OGÓŁEM
C – przetwórstwo przemysłowe	0%	20%	63%	100%	33%
F – budownictwo	11%	7%	0%	0%	6%
G – handel hurtowy i detaliczny	67%	60%	0%	0%	42%
J – informacja i komunikacja	0%	7%	0%	0%	3%
K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0%	0%	13%	0%	3%
L – działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0%	7%	0%	0%	3%
M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	11%	0%	0%	0%	3%
Brak wskazania podstawowego PKD	11%	0%	25%	0%	8%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Przedstawiona powyżej struktura próby badawczej umożliwiła objęcie badaniem szerokiego spektrum podmiotów. W strukturze przychodów podmiotów objętych badaniem udział przychodów z tytułu handlu zagranicznego wyniósł przeciętnie blisko 24% ogółu przychodów, przy czym blisko 2/3 tej części przypadało na eksport wewnątrzspółnotowy (tabela 6.).

Tabela 6. Struktura próby badawczej ze względu na wybrane źródła oraz wartość przychodów w 2012 r.

PRZYCHODY ZA ROK 2012	ŚREDNIA (MLN PLN)	UDZIAŁ W PRZYCHODACH OGÓŁEM
Przeciętnie, w tym z tytułu:	45,06	–
krajowej sprzedaży towarów i usług	27,38	60,8%
eksportu wewnątrzspółnotowego	7,05	15,6%
eksportu poza UE	4,02	8,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wartość wskaźnika udziału przychodów z tytułu eksportu w ogólnej sumie przychodów wahała się w badanej próbie ze względu na wielkość przedsiębiorstwa, osiągając najwyższe wartości w grupie przedsiębiorstw dużych.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawiona w niniejszym opracowaniu metodyka badań, bazująca na ujednoliconym narzędziu badawczym (kwestionariuszu ankietowym *on-line*), umożliwiła autorom projektu pt. „Rola handlu zagranicznego w procesie konwergencji. Przedsiębiorstwa handlowe – szanse i zagrożenia w strefie euro”

dokonanie pogłębionej analizy badanych podmiotów w trzech kluczowych obszarach tematycznych badania: strefa euro a przedsiębiorczość; konwergencja – procesy dostosowawcze; regulacje prawne w handlu międzynarodowym.

Wykorzystanie zunifikowanego narzędzia badawczego, jak również przyjęcie ujednoczonych założeń badawczych doprowadziło do uzyskania porównywalnych wyników badania, w każdym z obszarów tematycznych projektu. Opisywane podejście stanowi udaną próbę połączenia badań naukowych plasujących się na pograniczu nauk o zarządzaniu, finansów i nauk prawnych, pozwalając jednocześnie na uzyskanie pełniejszego obrazu znaczenia zjawiska konwergencji dla funkcjonowania przedsiębiorstw handlowych. Prezentowane podejście umożliwia połączenie wiedzy i doświadczenia różnych grup badaczy i samo w sobie stanowi swoistą, niemierzalną, wartość dodaną projektu. Szczegółowe wyniki badań, z odniesieniem do korespondujących obszarów tematycznych, zaprezentowane zostały w osobnych opracowaniach.

BIBLIOGRAFIA

- Czemiel-Grzybowska W., *Zarządzanie przedsiębiorstwem społecznym w procesie konwergencji*, Wyd. SEDno, Warszawa 2012.
- Feltynowski M., *Ranking potencjału innowacyjnego polskich regionów z wykorzystaniem miar syntetycznych*, [w:] A. Nowakowska (red.), *Zdolności innowacyjne polskich regionów*, Wyd. UŁ, Łódź 2009.
- GUS, *Regiony Polski*, Warszawa 2013.
- Komornicki T., Szejgiec B., *Handel zagraniczny. Znaczenie dla gospodarki Polski Wschodniej*, Ekspertyza wykonana na potrzeby aktualizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020*, MRR, Warszawa 2010.
- Laszuk M., *Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na wymianę handlową z krajami Unii Europejskiej oraz z państwami trzecimi*, „Ekonomia i Prawo”, t. 13, nr 1/2013, <http://dx.doi.org/10.12775/eip.2013.013>.
- Orłowska J., Nieć M., Wasilewska M., *Profile regionalne małych i średnich przedsiębiorstw*, PARP, Warszawa 2012.
- PARP, *Raport o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2010–2011*, Warszawa 2012.
- Plawgo B. i in., *Regionalne systemy innowacji. Raport z badań*, PARP, Warszawa 2013.
- Prystrom J., *Innowacje w procesie rozwoju gospodarczego, Istota i uwarunkowania*, Difin, Warszawa 2012.
- UMWKP, *Analiza atrakcyjności eksportowej województwa kujawsko-pomorskiego*, Gdańsk 2012.
- UMWP, *Strategia rozwoju województwa podlaskiego*, Białystok, marzec 2013.
- Walicka M., *Finansowanie działalności małych i średnich przedsiębiorstw w województwie podlaskim w świetle badań*, [w:] J. Grzywacz, S. Kowalski (red.), *Finanse przedsiębiorstwa w gospodarce rynkowej*, Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Płock 2009.